

Striček Haralampi

Velikonočna zgodba

Strička Haralampija so poznali vsi. Imel je majhno knjigarno. Prav lepo je bila urejena in vedno polna otrok. Hodili so si kaj kupovat in pa, da so se malo pogovorili z dobrim stričkom Haralampijem. On se je znal tako lepo pomeniti ž njimi, za vsakega je imel primerno besedo. Pa tako lepo jo je povedal, da je otrok kar zažarel od sreče, celo takrat, ko ga je striček grajal. Velikim in suhim je rekel striček Haralampi Donkilotovci, majhnim in debelim pa Štampilharji. Malega rjavopoltega fantka je krstil za Indijca, drugega, svetlolasega za Eskima, tretjega za Amundsena, ker je vedno nosil pasico okoli vratu, četrtega za Sinibada mornarja, ker je večkrat kupoval lesene ladjice; učiteljevemu sinu, ki je videl v vsakem ptičku, ki je letel po nebu, aeroplan, pa je rekel Lindberg. Fantičku, ki je najbolj tiho govoril, je dal ime Komarček, najbolj živemu, ki je vedno sikal in poživžgaval, Cvrček, največjemu debeloglavcu pa Rogač. Kdo bi mogel naštetiti vse vzdevke, ki si jih je bil izmislil striček Haralampi za otroke iz oddaljene mestne četrti.

In koliko je znal striček Haralampi!

Otroci so se obračali nanj z najtežjimi vprašanji. Nekoč ga je vprašal Lindberg:

»Ali se lahko pride na mesec v sto letih?«

Striček je malo pomislil, se popraskal za ušesom in odgovoril.

Vse, kar je rekel striček Haralampi, je bilo zakon ne samo za otroke, ampak tudi za roditelje. Kajti očetje in matere v tem skrajnem predmestju prestolnice niso bili učeni. Nekateri so se znali samo podpisati.

Vsako leto pred božičem in pred veliko nočjo je knjigarnar delil malim

kupovalcem darilca, ki jih je sam izdeloval. Kaj bo dal letos za veliko noč, tega ni nihče vedel. Zaman so rado vedne in nedočakljive glavice kukale pri vratih, da bi odkrile skrivnost. Ne potrpežljivost je bila vsak dan večja. Siromašni otroci iz oddaljenega predmestja niso od nikogar drugega pričakovali darj. Matere so prale tuje perilo in so kupovale samo kruh, milo in modrilo. Pa očetje? Očetom niso niti na mar hodile take neumnosti. Prihajali so domov pozno zvečer in so odhajali rano zjutraj na delo. Samo striček Haralampi ni pozabil ubogih otročkov.

Za knjigarnico zadaj na koncu dvorišča se je tiščala mala kolibica z vegasto streho. Ondi je živela siromašna vdova z dvema deklicama; Irinko in Slavko. Irinka je bila lep otrok z velikimi modrimi očmi. Svetli laski so se ji v dveh debelih kitah spuščali po hrbtu, nad visokim čelom pa so se ji vili kodrčki. A Irinka se ni nikoli videla v ogledalu in ni vedela, kako je lepa, ker je bila od rojstva slepa.

Marsikaj je Irinka slišala o stričku Haralampiju. Predstavljala si ga je kot starca z belo brado, in naj jo je Slavka še tako prepričevala, da striček nima brade, ni hotela verjeti. Ko je izvedela, da že pripravlja velikonočna darila, ji je srce močno utripalo. Slavka ji je bila kupila pri njem samo male orglice, pa to je bilo že dolgo. Bog ve, ali se bo striček Haralampi spomnil tudi nanjo! Ali bo pripravil darilce?

*

Končno je vendar prišla dolgo pričakovana velika sobota. Zgodaj zjutraj se je prvi javil v knjigarni Rogač.

»Ali po darilo?« vpraša hudomušno striček Haralampi in ga pogleda iznad naočnikov.

Fantiček žalostno molči.

»Kakšno darilo bi rad? Poglej me vendar! Še umil se nisi. Krmežljivim otrokom ne dajem nič.«

Rogač osramočen odide. Za njim priteče Amundsen.

»Ali prihajaš s severnega tečaja, da si se tako zavil?« ga smeje vpraša knjigarnar.

»Mama me je tako zavila.«

»Dobro, dobro. Mama že ve, kako je treba. Jaz se ne mešam v to. Ti le njo ubogaj. Ali ubogaš mamo?«

»Bom ubogal,« hitro odgovori Amundsen, ne da bi umaknil pogled z rok strička Haralampija.

Pa je zaman čakala Irinka. Vsi so jo pozabili tisti dan, celo Slavka, njena sestra, ki je bila skrivaj zbežala od mame na ulico. Že se je mračilo. Irinka je po zvonovih spoznala, da se dela noč. Kmalu bo striček Haralampi obrnil ključ v knjigarnici. Irinka bo

Kakor bi mignil, že drži otrok v roki malo rožasto podobico v papirnatem okvirju s šipico, jo gleda in ne more verovati svojim očem. Še nobeno leto ni striček Haralampi dajal tako lepega darila.

Amundsen skoči na ulico. V trenutku je vse predmestje izvedelo novico. Otroci so se kar vsuli v knjigar-no in čakali, da pridejo na vrsto.

Irinka ni vedela, kaj je to podobica. Res je zvečer molila k Materi božji, a predstavljala si jo je živo na steni. Ali je mogoče, da Mater božjo, ki odpušča grehe, vzameš s seboj in jo nosiš v rokah! In čim bolj je slepa deklica premišljevala, tem bolj goreča je bila njena želja, da bi kakor drugi otroci tudi ona imela podobico. In upala je sirotica, da bo stari striček Haralampi prišel k nji in jo ji prinesel, kakor je včasih mama nosila petelinčke iz lecta.

slušala, kakor vsak večer, kako bodo utihnile stopinje. Jutri ga pa ne bo, ker je velika noč.

Ne da bi kaj premišljevala, vstane od mize, malo postoji in ko vidi, da ni nikogar, ki bi jo zavrnil, gre na dvorišče in se dotiplje do vrat. Na ulici je bilo čisto tiho. Otroci so se gotovo igrali v drugi ulici. Irinka stopi previdno čez prag, gre ob ograji in pride do knjigarnice, zatiplje stopnico, stopi nanjo in gre v trgovnico. Velike in svetle oči gledajo samo v eno točko, a ne vidijo ne slik, ne punčk, ne balončkov in piščalk, ki so tako mojstrsko razvrščene po polici poleg zvezkov in knjižic s pravljičami.

Striček Haralampi je sedel za veliko stekleno steno in je nekaj delal. Naočniki so mu zlezli nizko na nos, svetli, skoraj beli lasje so bili skuštrani nad čelom. V prodajalnici ni bilo nikogar. Otroci, ki so bili že dobili da

rove, niso več nadlegovali strička, zato je lahko mirno delal, preden bo zaprl. Hitel je, da bi dodelal veliko podobo, ki jo je rezal v les.

Striček Haralampi in Irinka stojita drug pred drugim, ne da bi se videla, on sklonjen in globoko zatopljen v delo, ona vzravšana in nepremična kakor velika lutka s široko odprtimi mrtvimi očmi. Z desno roko se opira na polico, kjer so igračke. Ali je siročica spoznala, da so ondi razpostavljene punčke in piščalke? Vzdignila je roko, da bi jih pobožala. V tem trenutku pa je nekaj padlo na tla s strašnim ropotom in se razbilo.

Prodajalec poskoči, kakor da ga je kdo zbudil iz spanja. Naočniki mu padajo z nosa in se zanihajo na vrvi. S pisanim pogledom zapiči oči v Irinko in obraz ima začuden. A ko vidi v črepinjah največjo punčko, ki je bila njegov ponos in o kateri so male deklice lahko samo sanjale, pa striček Haralampi, ki je vedno tiho govoril, zakriči:

»Ti, neroda ti! Kaj si napravila? Zakaj nisi pazila? Razbila si mi najdražjo punčko, mojo ljubo Saško!«

Ko začuje Irinka ime te punčke, jo prevzame strašen obup. Kolikokrat je slišala, da so govorili o Saški! Ustnice bedne deklice zatrepečejo srce se ji skrči od bolesti, ki se ji naglo izvije po grlu... kakor bi trenil, se zasliši po prodajalni obupen plač. Ljudje na cesti obstanejo in se ustavljajo na vratih.

Irinki je tako hudo, da pozabi nase in neutolažljivo joka. Le v presledkih ji zašepetajo usta: »Kaj sem naredila, moj Bog, kaj sem naredila! Kaj bo sedaj? Ljuba mamka božja, pomagaj mi!«

Te solze so stričku Haralampiju utolažile jezo. Prvikrat se je zgodilo, da joka otrok v njegovi knjižarni. Sem prihajajo vsi le po veselje. Dobri striček se domisli, da ni dal tej deklici še nič, in da bi jo potolažil, ji da podobico s šipico in papirnatim okvirčkom. Daje ji jo, daje prav blizu, a Irinka je ne vidi. Šele sedaj spozna striček Haralampi, da je otrok slep. Spomni se, da je to Slavkina sestra, ki sedi do-

ma vse dneve, ne hodi v šolo in se ne igra. Sedaj razume, kaj se je zgodilo slepi Irinki, pa ji pravi pohlevno kakor vedno:

»Ne jokaj, otrok moj! Saj ni nič... Ti si se gotovo prestrašila... ali ti je hudo za Saško? Oh, če bi ti vedela, kakšno strašilo je bila Saška!... Lasje so se ji bili odlepili, ena roka je bila počena... To je bila najbolj stara punčka... Nihče je ni hotel kupiti do sedaj... Še sam sem jo mislil za veliko noč vreči iz prodajalne... Nikar ne jokaj... Saj ni vredna tvojih solz... Še dobro delo si mi storila, ko si jo razbila... Jaz bi se morda še letos ne bil odločil, da bi jo zavrnil... Daj, pojdi z menoj in sedi tu na ta stolček, da se boš odpočila!«

Ni ga otroka, ki bi se mogel upirati tem besedam, izgovorjenim naravnost iz srca. Irinka uboga, sede na stolček in globoko ihti.

Nenavadna misel šine v glavo stričku Haralampiju: podaril bo slepi revici lepo podobo, ki jo dela že dve leti. Kajti samo ta obraz vidi lahko Irinka s svojimi prsti. Nežno lice Matere božje, tanke roke, ki drže malega Jezuščka, debele njegove nožice, sijaj okoli Marijine in Jezuščkove glave — vse to se dobro pozna na lesu in se lahko otiplje.

Ljudje, ki so se radovedno zbrali okoli knjižarnice, se niso mogli načuditi, ko je striček Haralampi, najprijetnejši človek v predmestju, prijel Irinko za roko in jo spremil do doma, kamor je nesla nenavadno darilo.

*

Drugi dan je vse predmestje vedelo o tem. Ljudje, vsi v prazničnih oblekah, so hodili gledat sveto podobo. Irinka je v koteninasti oblecki sprejemala goste in se smehljala. Sedela je na stolčku, podobo pa je imela naslonjeno na kolena. Mali otroški prstki so nežno polzeli po svetem obrazu.

O tej veliki noči se je siromašna hišica Irinkine družine prvikrat zasmejala. Toliko gostov ni še nikdar videla.

Prišli so tudi otroci. Nekateri so nevoščljivo pogledovali Irinkino darilo. Kaj so bile male papirnaté podo-

bice v primeri s podobo, ki je rezana v les. Rogač, ki je bil najbolj nenasiten, jo je celo potipal in potegnil iz rok. A Sinibad mornar je skočil kakor lev in zapodil nagajivca iz hiše. Amundsenova mati je prinesla Irinki čisto novo pleteno jopico svoje pokojne hčerke. Čriček ji je podaril orglice, ki so bile dvakrat večje kakor Irinkine. Več žensk ji je prineslo kolačke in pirhe. Stara ženica pa se je prekržala

in poljubila sveto podobo. Potem je pripovedovala ženskam, da je ta podoba čudodelna in da bo pomagala, da bo otrok spregledal.

Irinka je poslušala, vse je poslušala. Prstki so se ji tresli in gledali kakor deset očesc, po licu se ji je razlivala čudna svetloba, ki se je odražala v velikih in svetlih očeh, uprtih neprestano v eno točko, kakor da bi videle...

(Prevedla Pavla Hočevarjeva.)

Na dnu morja . . .

Odkar plovejo ljudje z ladjami po morju, beleži kronika nesreče. Koliko čolnov, jadrnic, oceanskih parnikov, torpedovk in jaht se je že potopilo! Špodaj na dnu morja se zrušijo, morske živali se vgnezdijo vanje in kmalu prevleče ladijske razbitine debela plast blata. Toda včasih pa pridejo živa bitja s površine morja v globino, čudno oblečena, z debelimi jeklenimi in gumijastimi oblačili, in vrtajo, pilijo, sekajo in iščejo. Iščejo pa zlato in druge dragocene predmete. Zraven pa napravljajo zelo zanimiva opazovanja.

Tako je uspelo potapljačem, ki so po nalogu neke južnoameriške družbe delali v nekem zalivu, odkriti ruševine neke ladje, ki se je tam potopila pred več kakor dvesto leti. Ladjo so odkrili v globini 540 metrov, v pasu, kjer vlada pod vodo popolna tema, katero je mogoče razsvetliti le z najmodernejšimi žarometi s svetlobno jakostjo sedemdeset tisoč sveč. Bila je to razbitina ladje »Haarlem«, katero je presenetil hud vihar in se je potopila z velikim številom potnikov. Najbolj čudno pa je, da so potapljači odkrili še eno ladijsko telo na istem mestu. Razbitine ladje »Ryvangen«, ki se je potopila pred kakimi 40 leti, so ležale preko ladje »Haarlem«, ki se je pogreznila že 150 let prej.

Drugo veliko ladijsko pokopališče leži pri Ognjeni Zemlji v Magalhaesovi cesti (Južna Amerika). Tu je našlo svoje poslednje grobišče posebno veliko jadrnic, katerim so postali usodni strašni viharji, ki divjajo v tem pasu. Večina vseh teh ladij je bila razbita na neštetihi skalah, pečinah in klečeh. Veliko žrtev imajo tudi megleni skladi na obalah Nove Fundlandije na severovzhodni obali Amerike in Labradorja (severoameriški polotok med Atlantiškim oceanom in zalivom Hudson). Monsuni (morski vetrovi) Tihega in Indijskega oceana so ustvarili velika ladijska pokopališča na obali San Franciska, v zalivu Aden (Afrika) in v morski cesti Bab el Mandeb (po naše: Vrata solz, morska ožina ob Rdečem morju). Posebne vrste pokopališče leži v Šargasovskem morju (severni del Atlantiškega oceana) med otoki Bermudas in Kanarskimi otoki. Morski tokovi priženejo razbitine ladij iz vseh delov morja na ta kraj, kjer se sčasoma nabere na ladijskih telesih toliko morske trave in halog, da ne bo teh nikoli več mogoče dvigniti.

Velikanski zakladi so pokopani na teh pokopališčih. Včasih jih obiščejo možje, napravljeni v čudna oblačila, ki tolčejo in vrtajo in iščejo tisto kovino, ki se tako lepo sveti. Često zapuste kaj kmalu to tiho pokopališče, včasih pridejo z bogatim plenom na površino, kdaj pa ostanejo tudi za vedno spodaj.